

Таким чином, з концепції Вольфа Шміда випливає, що розповідний текст не може бути повністю вільним від симптомів наратора, оскільки він обов'язково містить індекси імпліцитного зображення, навіть якщо вони редукуються в мові оповідача. Окрім експліцитного та імпліцитного способів зображення літературознавець виділяє такі аспекти презентації наратора: дієгетичність, ступінь обрамлення, ступінь виявлення, антропоморфність, гомогенність, інформованість, просторова орієнтація, інтроспективність, професійність, надійність чи ненадійність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / [авт.уклад. Ковалів Ю.І.]. Київ: ВЦ "Академія", 2007. Т. 2. 2007. 624 с.
2. Римар Н. Ю. Наратологія як галузь сучасного літературознавства // "Молодий вчений", № 6.1 (70.1), червень, 2019. С. 54–58.
3. Папуша І. Що таке наратологія? (огляд концепцій). *Studia Methodologica*: [наук. зб.] / гол. ред. О. Лешак; відп.ред. І. Папуша; редкол.: О. Куца, Т. Волкова, Р. Гром'як [та ін.]. Тернопіль : ТНПУ, 2005. Вип. 16. С. 29–46.
4. *Mezler Lexikon Literatur- und Kulturtheorie. Ansätze – Personen – Grundbegriffe.* – Stuttgart; Weimar: Verlag J. B. Metzler, 2001. 706 S.
5. Schmid Wolf. *Elemente der Narratologie.* Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH, 2014. 297 S.

Хемій Андріана

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Бияк Н. Я.

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ РОЗБІЖНОСТІ У ЛІТЕРАТУРНІЙ ОНОМАСТИЦІ

У статті розглянуто різноманітні терміни на позначення літературної ономастики в лінгвістиці; проаналізовано теоретичний погляд на природу поетонімів з точки зору різних шкіл і напрямів, розглянуто взаємозв'язки між ними та художнім текстом. Проаналізовані основні способи мотивації.

Ключові слова: літературна ономастика, літературний антропонім, поетонімологія, художній текст.

Terminological differences in literary onomastics

The article gives varied definitions to poetic onomastics in linguistics and analyses theoretical views on the literary onyms from the point of view of different onomastic schools, the relationships between them and the text of fiction. The paper also focuses on the main methods of motivation analysis.

Key words: literary onomastics, literary anthroponym, poetic onomastics, text of fiction.

Постановка проблеми. Власні назви займають значне місце у складі лексики будь-якої мови. Їх специфіка здавна привертала увагу дослідників в різних областях науки. Своєрідність власних назв дозволила виділити їх дослідження в окрему науку – ономастику, яка, у свою чергу, підрозділяється на безліч розділів залежно від аспекту вивчення — антропоніміку, топоніміку і т. д. Дисципліна ця відносно молода. І хоч вона була зафіксована як окремий підрозділ ще у далекому 1930 році на I Міжнародному ономастичному конгресі у Франції, проте дослідження власне літературних онімів, тобто їх функціонування у тексті набуло свого розвитку фактично лише у другій половині XX століття. Вітчизняна літературна ономастика зародилась ще пізніше – у 60-х роках. Але вона відразу заявила про себе фундаментальними дослідженнями. У 1986 році відомий український мовознавець Ю. Карпенко опублікував статтю «Специфика имени собственного в художественной литературе», у якій назвав 5 основних ознак літературної ономастики [1]. Його праця стала базовою для багатьох поколінь дослідників, не лише українських ономастів, але й зарубіжних, її переклали іноземними мовами і опублікували у Польщі та Німеччині,

80-90-х роки минулого століття були ознаменовані активним розвитком літературної ономастики в Україні, навколо провідних вчених-ономастів сформувались цілі школи. Одеську школу заснував і очолив Ю. Карпенко, який був одночасно фундатором української літературної ономастики, донецькою петонімічною школою керував В. Калінкін, а представники ужгородської школи провадили дослідження під керівництвом Л. Белея. Як бачимо вже із назв шкіл, між основними школами спостерігалися певні розбіжності у термінології.

Мета цієї статті полягає у детальному вивченні та аналізі студій вітчизняних та зарубіжних мовознавців, які запроваджували ономастичну термінологію в літературній ономастиці.

Оними художнього тексту – це особлива філологічна проблема, оскільки в літературному творі власна назва є важливим та органічним елементом його стилістичної системи, виконуючи активну роль у створенні загальної образності твору. Художній текст є функціонально замкненою системою естетично організованих мовленнєвих засобів, тому власна назва в ньому набуває багатьох смислових зв'язків, складних асоціацій і конотацій, які й утворюють його індивідуально-художню семантику, що значно відрізняється від власне мовної.

Вивченню функціонально-стилістичних можливостей онімів у художніх текстах присвятили свої праці дослідники Л. Белей, В. Калінкін, Ю. Карпенко, В. Михайлов, Є. Отін, О. Фоякова та ін. Дослідження ролі власних назв у художньому тексті і сьогодні залишається актуальним, оскільки вписується в загальну проблематику такої відносно молоді частини мовознавства, як лінгвопоетика, допомагає розкривати специфічні особливості художньо-літературного мовлення, що не є остаточно з'ясованими, проливає світло на віртуальні можливості мови.

Вивчення онімної лексики у художньому тексті передбачає закріплення за нею спеціального терміну, який називає дисципліну. Як зазначено у праці відомого дослідника С. Зініна «Вступ до поетичної ономастики», пошук необхідного терміну буває тривалим [2]. Вчені-ономасти використовують різноманітні термінологічні варіанти. Так К. Зайцева називає цей розділ стилістичною ономастикою, тому що вважає, її частиною лінгвостилістики, адже вона вивчає власні назви в художній літературі. В лексемі «поетичний», зазначає С. Зінін, закладено і проявляється первинне значення цього слова – «художній, творчий». Тому утворення від нього визначення «поетичний» у поєднанні з назвою підрозділу «ономастика» не тільки конкретно позначає об'єкт дослідження, але і визначає методи, мету і завдання наукової дисципліни поетична ономастика. [2]

Інший відомий ономаст Е. Магазаник запропонував при аналізі власних назв у художніх текстах розмежовувати ономапоетику і ономастилістику. При цьому, на його думку перший термін застосовується до літературознавчої характеристики власних назв, а другий термін вже тяжіє до суто лінгвістичного аспекту [3]. У «Словнику ономастичної термінології» дослідниці Н. Подольської спостерігаємо деяку двозначність ономастичних визначень. Так, щодо терміна на позначення дисципліни, наведено словосполучення поэтическая ономастика, до якої в дужках додається однослівний термін ономапоэтика [4, с.96], поэтическое имя (поэтоним) [4, с. 108], у словниковій статті також вжито антропоним поэтический і описові словосполучення антропоним художественного произведения, имена в таком-то произведении, антропоним литературный. Отож авторка ще не аизначилась із конкретним терміном, натомість зібрала всі наявні на час написання словника пропозиції. У колективній монографії «Теорія і методика ономастичних досліджень» різними авторами синонімічно використовуються терміни поетична ономастика [5, с. 7] літературна ономастика [5, с. 10], ономастика художнього тексту [5, с. 220].

Мусимо з прикрістю констатувати той факт, що й досі немає єдиного загальноприйнятого терміна і в українській ономастиці. Представники різних шкіл і досі дискутують це питання, обстоюючи свої запропоновані варіанти. «Енциклопедія української мови» подає його як ономастика поетична, однак поряд з ним автори додають також інші варіанти: ономапоетика, поетика оніма, ономастика літературна [6, с. 438]. Зазначимо, що серед розглянутих нами термінів найтривалішу історію має літературна ономастика. Представниця Одеської ономастичної школи М. Карпенко ще у 60-х роках читала спецкурс з такої дисципліни [7]. Інша представниця цієї ж школи Т. Немировська розвиваючи термін пропонує назвати окремі підрозділи цієї дисципліни, беручи до уваги дослідження різноманітних жанрів, зокрема: а) ономастика поезії або поетична ономастика; б) ономастика художньої прози або художня; в) ономастика драматургії або драматургічна ономастика» [8, с. 112–113].

Фундатор ужгородської школи Л. Белей досліджував літературно-художні антропоніми української літератури. Його монографія містить новий термін – літературно-художня антропонімія [9, с. 4]. Учений розуміє, що термін має бути

стислим, але водночас інформативним. Тому приходиться до певного компромісу – зважаючи на незвично довге для термінології позначення (адже головним для терміна є стислість), дослідник пропонує аббревіатуру – ЛХА.

Представник донецької ономастичної школи В. Калінкін тривалий час аналізував наявні в українській ономастиці терміни. Намагаючись уникнути неоднозначності, він запропонував ввести словосполучення поетика оніма для називання наукової дисципліни, що вивчає специфіку власних назв художніх текстів. Він вважав, що цим терміном буде позначатися і об'єкт дослідження – поетонім, а також такі типізовані одиниці, як антропоетонім, зоопоетонім, топоетонім та ін [10, с. 73]. Однак такий підхід був зустрінутий у науковому світі неоднозначно. Ось яка реакція на таку пропозицію була у найавторитетнішого українського ономаста Ю. Карпенка: «...зважаючи на традиційність і світову усталеність, я особисто віддаю перевагу терміну «літературна ономастика», а не терміну «поетична ономастика», тим паче «поетика оніма». Залишаючись послідовним у своїх переконаннях, вчений назвав збірку усіх своїх праць, присвячених дослідженню поетонімів, традиційно – «Літературна ономастика» [11]. Сама збірка заслуговує уваги. У ній автор зібрав всі свої найвагоміші праці з цього підрозділу ономастики, які він написав і опублікував впродовж 1961–2007 років.

Розуміючи, що його терміносполучення поетика оніма було сприйнято науковим загалом неоднозначно, а подекуди дуже гостро критикувалося, В. Калінкін пропонує термін поетонімологія, услід за О. Матвеевим, що у свою чергу запропонував для позначення науки про власні назви використовувати слово ономатологія [10, с. 9].

«Словник української ономастичної термінології» Д. Бучка та Н. Ткачової, який вийшов у світ хронологічно пізніше за проаналізовані вище студії, подає статтю Літературна ономастика, що позначає термін як «розділ ономастики, який вивчає будь-які власні назви в художніх літературних творах, принципи їх добору, творення, стиль, функціонування в тексті, сприйняття читачем, а також світогляд і естетичні установки автора твору» [12, с. 140].

Висновки. Проведений нами аналіз наявної термінології дозволяє стверджувати, що у дослідженнях онімії художнього тексту і досі відбувається дискусія щодо визначення найбільш вдалого терміну для називання дисципліни та об'єктів дослідження. У проаналізованих нами працях та словниках найчастотнішим є термін літературна ономастика. До його використання схиляються багато авторитетних учених. Тому ми також вважаємо це визначення найбільш оптимальним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпенко Ю.А. Специфика имени собственного в художественной литературе // *Onomastica*. Т.XXXI. 1986. S. 5–22.
2. Зинин С. И. Введение в поетическую ономастику [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу: <http://imja.name/poehthonimy/termin-poeticheskaya-onomastika.shtml>.

3. Магазаник Э. Б. Поэтика имён собственных в русской классической литературе. Имя и подтекст. АКД. Самарканд, 1967. 24 с.
4. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии – 2-е изд., перераб и доп. М.: Наука, 1988. 192 с.
5. Суперанская А. В., Сталтмане В. Е., Подольская Н. В., Султанов А. Х. Теория и методика ономастических исследований / отв. ред. А. П. Непокупный. Изд. 2-е. М.: Изд-во ЛКИ, 2007. 256 с.
6. Українська мова: Енциклопедія. 2-е вид., випр. і доп. К.: Вид-во “Укр енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
7. Калинин В. М. Поэтика онима. Донецк: ЮВост, 1999. 408 с.
8. Карпенко М. В. Русская антропонимика. Конспект лекций спецкурса. Одесса, 1970. 41 с.
9. Немировская Т. В. Некоторые проблемы литературной ономастики // Актуальные вопросы русской ономастики. Сб. научных трудов. К.: УМК ВО, 1988. С. 112–122.
10. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. 175 с.
11. Карпенко Ю. О. Літературна ономастика. Збірник статей. Одеса: АстроПринт, 2008. 328 с.
12. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. Словник української ономастичної термінології. Харків: Ранок-НТ, 2012. 256 с.

Чорна Олена

Науковий керівник – канд. філол. наук, викладач Гарасим Т. О.

THE PECULIARITIES OF FIGURATIVE LANGUAGE IN DISNEY SONGS

In this article we concentrate on the figurative language usage in the song lyrics of Disney films, specifically “Let it Go”, “Love is an Open Door” and “I See the Light”. The paper surveys the explanations of “figurative language”, “figure of speech” and comprises the definitions of figures of speech. It was proved that the extensive usage of metaphor, anaphora, simile, onomatopoeia, hyperbole and personification is the key feature of Disney soundtracks. In the course of our investigation, it was justified that each figure of speech has a certain value in the lyrics and impact on the listener.

Key words: *figures of speech, figurative language, lyrics, metaphor, anaphora, personification, onomatopoeia, hyperbole, simile.*

Стаття присвячена використанню фігуральної мови в текстах пісень Діснея, зокрема “Let it Go”, “Love is an Open Door” and “I See the Light”. У статті наводяться тлумачення “фігуральної мови», “фігури мовлення» та міститься огляд дефініцій основних мовленнєвих фігур. Доведено, що широке використання метафори, анафори, порівняння, ономастичної, гіперболи та уособлення є ключовою особливістю саундтреків Діснея. У ході дослідження було встановлено, що кожен вид фігуральної мови має певну цінність у тексті пісні та впливає на її слухача.

Ключові слова: *фігура мовлення, фігуральна мова, тексти пісень, метафора, анафора, уособлення, ономастична, гіпербола, порівняння.*